

Türkiye Sosyalist Fırkası'nın Programı*

Sosyalizm adem-i müsavat ve adaletsizliğe istinad eden cemiyet-i hâziranın teşkilât-ı esasîyesinde tebdilât ve tağyirat icra ederek o cemiyeti kabil-i tahammül bir hale ifrâğ eylemek demektir.

Buna vasıl olmak için kabul ettiği metalibat-ı esasîye şunlardır:

- 1 — Vesait-i imal ve mübadelenin milli bir esasa irca ve ifrâğı.
- 2 — Aynı gayeye çalışanlarla beynelmilel tevhid-i ef'al ve harekât etmek.

Sosyalist Fırkası metalibat-ı esasîyenin tahakkukuna intizaren ıslâhat-ı umumîye icrasını arzu eder.

SİYASİ

- 1 — Her türlü intihabatın bilâvasıta rey-i âm ve nisbi usul üzere icrası.
- 2 — Müddet-i intihabiye'nin iki seneye tenzille me'b'us adetleri'nin tenkisi.
- 3 — Hürriyet-i matbuat ve hürriyet-i içtimâin temini.
- 4 — Beynelmillel münazirâtın mesailin hakem vasıtasile rüyet ve tesviyesi.
- 5 — Din ve mezhebin bir mesele-i hususîye olarak telâkkisi.
- 6 — Bütün derecat-ı tahsilin meccanen ve cismanî olması.
- 7 — İdam cezasının lâgvile muhakimatın meccanen olması.

İKTİSADİ

- 8 — İnsanların ihtiyacat-ı tabiiyesinden olan mevaddan alınan vergilerin lâgvile (resm-i müterakkirin) bilhassa verasette kabulü.
- 9 — İhtiyacat-ı mübremenin istihsal ve istihzarla uğraşan çiftçi ve sair erbab-ı sây ve amelden alınacak vergilerin ref'i.
- 10 — Sefahat ve mükeyyifat ile gayr-ı kabili istifade servet-i müdâhharelerden alınan vergilerin tezyidi.
- 11 — Şimendifer, maden ocakları, bankalar, şirketler ve sair buna mümasıl müessesat-ı iktisadiye ile bilûmum vesait-i istihsaliye ve imaliyenin içtimai bir halde ifrâğı, yani Devlet tarafından idaresi.

SERMAYESİZ SINIFIN HİMAYESİ

- 12 — Sermayedar sınıfının zulmü altında ezilen küçük tacir, çiftçi, amele gibi fakir ve işçi sınıfının himayesini temin ve bu hususta lâzım gelen müessesatın teşkilile icap eden teşebbüsata tevessül edilmesi.
- 13 — Sanayide, ticarete, ziraatte sâyü ameli, kanunun himayesi tahtında intizama almak:
 - 1 — Haftada bir gün istirahat, tâbir-i aherle amele istimâl [istihdam] edenler tarafından yedi gün zarfında altı günden fazla çalıştırılmamak.
 - 2 — Sâyü ameli müddetinin günde sekiz saate tahdid ve tenzili.
 - 3 — On dört yaşından aşağı olan erkek ve on altı yaşından ufak kız çocuklarını çalıştırmaktan menetmek, rüşde balığ olanları yarım gün terbiye ve tahsillerile mütenasip olacak surette çalıştırmak.
 - 4 — Gece çalıştırılmasının kadın ve çocuklar için men'i, gece sâyü amelinin sureti mutlakada füzumuna ihtiyâç olmayan bütün sanayide gece çalıştırılmasının men'i.
 - 5 — Sinaat, ticaret ve ziraat amele esnafı ve belediyelerin iştirak ve ittihadile hadd-i asgari yeymiyeyi teşkil eden birçok fiyatların tesbiti.

6 — Her ustaya gerek suret-i ahrede amelenin yevmiyesinden bir şey tenzil etmek hakkının men'i ve ameliyathane ile Darüssinaaların nizamname-i hususilerine amelelerin müdahalesi.

7 — Ameliyathaneler, fabrikalar, tezgâhlar, maden ocakları ilâh gibi yerlerin hıfzıssihha nokta-i nazarından şerait-i fizyolojîyeyi tahrif etmeyecek surette muhafazası ve Devletle amele sendikaları tarafından müntehap müfettişlerin taht-ı nezaretinde bulunması,

8 — Her nevi ticaret, ziraat ve sınaatta çalışan bütün yevmiyeciler için (prodomi) denliyen usta ile amelelerden müntehap ve müteşkil sulh mahkemelerinin tesisi ve bir amele nezareti teşkili, bu da olamadığı takdirde (Meşagil ve Mesalih-i Amele) kalemi namile Nafia Nezaretine merbut bir kalem ihdası.

9 — Mahpusinin sayü amellerinin reji haline vaz'ı.

10 — Fiyat-ı sayü ameli mahpusinin sendikaya dahil amelelere tediye edilen fiyat ve sayü amele müsavi olmak üzere tesviyesi.

11 — Amelelerin tatil-i eşgal hak ve hürriyetinin muhafazası,

12 — Tabii ve iktisadi tehlikelere karşı teminat sigortaları yani içtimai şirketler tesis etmek:

1 — Tatil-i eşgal, ihtiyarlık, malûliyet, kaza, hastalık zamanlarında bu gibi icabet-i hayatiye neticesi olan kazalara karşı ticaret, ziraat, sınaat erbab-ı sayü amelin heyet-i mecmuasına tatbik edilmek üzere millet tarafından bir şirket-i içtimaiye-i teavüniye teşkil ve tesisi.

2 — Amelelerin yevmiyelerinden hiçbir akçe ahzolunmamak şartile iki misli sermayedaran ve ustalar, patronlar tarafından, bir sülüsü de Devlet tarafından ita edilmek üzere tekaüdiye sandıkları şirket-i içtimaiyesinin tesisi.

3 — Sayü amel kavanininin teşkil ve ihdasile bu kavaninin bilâ tefrik bütün ameleye tatbiki.

4 — Şirket-i içtimaiye idaresinin işlerinde amelelerin iştirakile kontrol hakkına mâlik olmaları.

* Kaynak Söz, 10 Mart 1335. — Türkiye Sosyalist Fırkası'nın Program ve Nizamname-i Dahilisidir (İstanbul, 1919 ve 1920). (Belge bize Sayın Lütfü Erişçi ve Erol Şadi Erdinç tarafından sağlanmıştır).

Tevetoglu'nun İdrak'ın 28 Nisan 1335 tarihli ilk sayısından aktardığı metinle (Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler, s. 74-75) bu metin arasında bazı farklar vardır:

1. İdrak'teki haliyle Giriş bölümü iki değil üç madde olup, 1. madde "Hakimiyet-i avamın tesisi"dir; yukarıda 1. maddede 2., 2. maddede de 3'dür.

2. Yukarıdaki Giriş madde 2'de geçen "millî" İdrak'te "içtimai" dir.

3. İdrak'teki Girişin son cümlesinde, "islahat-ı umumiye"den önce "atideki" sözcüğü vardır.

4. İdrak'te Siyasî madde 4 "Mecburiyet-i askeriye'nin lâğvıyla milis usulünün kabulü"dür ve bundan sonraki madde numaraları yürütülmektedir.

5. İdrak'te üçüncü bölüm başlığında "Himayesi" değil, "İdaresi" denilmektedir.

6. Yukarıdaki son fıkra İdrak'te yoktur.

Ancak, en azından elimizdeki iki ayrı Nizamname'yle birlikte üç kere basılan program, bütün bu noktalarda İdrak metnine değil, Söz metnine uygundur. Yalnızca 14'ten itibaren maddeler (fıkralar) değişik numaralanmıştır.

Fırkanın Beyannamesi*

Bugün her yerde, veya hususiyle memleketimizde sefalet ve felâket-i beşeriye o kadar tezayüd etmiştir ki, buna kat'i ve seri' bir çare bulmak lâzım geliyor.

Bu felâket-i içtimaiye, herşeyden evvel, cemiyet-i hazirenin kabul ve tatbik ettiği usul-i mülkiyet ve şekli-i iktisadî'den mütevellittir. Biz bu kanaatle hareket ederek, adalet ve insaniyete mugayir olan hal-i hazır-ı iktisadiyi tasfih tebdil etmek, ve ancak vesait-i imâl ve istihsalî içtimâî bir hale irca suretiyle hayat-ı beşeri kabîl-i tahammül bir hale ifrağ eylemek istiyoruz.

İnsanlar arasında müsavat-ı hakikiye tesis etmek, ve fukarayı ahaliyi refah ve saadete ihsal eylemek gibi bir fikr-i ulviyi ihtiva eden mesleğimiz aynı zamanda bir akide-i ahlâkiye ve siyasiyedir. Din-i mübin-i İslâm da, sosyalizm esasatını sarahaten tesbit etmiş, Türk an'anâtı da bir çok sosyalist fikirleri muhtevi bulunmuştur.

Şimdiye kadar memleketimizde ihmal edilen bu meslek-i ulviyi ilâ etmek maksadıyla "Türkiye Sosyalist Fırkası" teşekkül etmiştir.

Faaliyetimizi, memleketin vaziyetini, muhitin icabatını, halkın zihniyet ve şahsiyetini kaale alarak tanzim ve tesbit ettik.

Programımızda mezkûr olan ıslâhat-ı umûmiyenin tahakkukuna şiddetle çalışarak, bilhassa, "Amele ve Mesalih Nezareti" ihdasiyle "işsizlere iş bulmak" vazifesinin Hükümetçe kabulüne gayret edeceğiz.

Fakat her şeyden evvel, memlekette, idare-i sâbika'nın tesis ettiği ihtikâr ve irtişâyı ortadan kaldırmak, idare-i devletin her sahâsına adalet ve istikamet esaslarını yerleştirmek, saniyen hakiki bir devre-i adalet küşad ederek kahr-i tedmir politikası neticesi olarak icra edilen biçümle seyyiatı itina ile tedkik, mes'ullerini şiddetle tecziye etmek lâzımdır.

Hususiyle Harb-i Umûmî esnasında ihtiyâcât-ı mübremeden olan eşya fiyatlarını en denaatkârâne tedbirlerle yükselterek zavallı milletin servetini gasbeden ve bugün milyonlara mâlik olan muhtekirlerden envâl-i milletin istirdâd ve muhtaceyne tevzi iktiza eder.

Hulâsa, Fırkamız, işçi ve fakir halkın menafîini düşünerek pek vahim bir şekli alan işe ve iskân hususlarının en âcili ve en muvafık tedbirlerle teminine, işçilerin ücret-i yevmiyelerinin tezyidiyle vesâit-i ma'îşetlerinin tehvinine çalışacak, ve bundan böyle her zulme, her gazâba, her irtişâyâ olanca mevcudiyetiyle mâni olacaktır.

* Kaynak: F. Tevetoğlu, Türkiye'de Sosyalist ve Komünist Faaliyetler, s. 73-74 (İdrak'ın 28 Nisan 1335 tarihli ilk sayısından aktarılmıştır).

**Türkiye Sosyalist Fırkası
Nizamname-i Dahilisi**

Madde 1 — Vesait-i istihsal ve mübadeleyi umumileştirmek, yani cemiyet-i sermayedarları bir cemiyet-i iştirakiyeye tebdil etmek gayesiyle teşekkül etmiş ve amele sınıfının vaziyet-i iktisadiye ve siyasiyesini tanzim vazifesiyle mükellef bulunmuştur. Gerek gaye, gerek nokta-i nazar ve gerek istimal edeceği vesait cihetiyle Sosyalist Fırkası kati ve seri islahat icrasına taraftardır.

Madde 2 — Sosyalist Fırkasının Meclis-i Mebusandaki meb'usları diğer fırkalar meb'uslarına karşı bir heyet-i müttehide halinde bulunacaklardır. Bu heyet-i müttehide (sermayedarlar) sınıfının her türlü tahakkümünü hükümete karşı protesto ve bütçenin bircümle tahsisat-ı mesturesini red edecektir. Sosyalist meb'uslar, fırkanın izni olmadan müstakiler birgüne teşebbüsat-ı siyasiye ve hususiyede bulunamazlar. Meclis-i Mebusan'da heyet-i müttehide, işçilerin hukuk ve hürriyet-i siyasiyelerini ve amele hayatını bir hâl-i mürefehiyete isal edecek ve aynı zamanda mücadele-i sunufu teşkil edilecek olan islahatın mevki-i fiile çıkmasına hasr-ı mesâi edeceklerdir. Her meb'us gerek memleket dahilindeki efalinde, gerek propaganda icrasında, hasılı sosyalizme ait her türlü harekâtında fırkanın kararlarına tâbi olacaklardır.

Madde 3 — Esas ve nazariyata ait münakaşat-ı matbuat her zaman hürriyet-i tamme halinde cereyan eder. Fakat bircümle sosyalist mürevvic-i efkâr olan gazeteler fırkanın mukarreratına katiyen tâbi olacaklardır.

Teskilât

Madde 5 — Türkiye Sosyalist Fırkası bercevh-i âti kavaid-i esasiye üzerine teşekkül etmiştir. Memalik-i istihsaliye ve mübadelelerin iştiraki, fakir ve bizzat çalışarak geçinen bircümle ahâlinin muhafaza-i hukuku için teşkilât-ı siyasiye ve iktisadiye vücuda getirmek, hasılı sermaye-i hususiyeye ve münferide yerine sermaye-i umumiye ve müştereke tesis etmek.

Madde 6 — Fırkanın unvanı Türkiye Sosyalist Fırkası olup, Beynelmilel Sosyalist Fırkasının bir uzudur.

Madde 7 — Fırkanın bütün azaları fırkanın kavaid-i esasiyesini, programını, vaziyet-i siyasiyesini kabule mecburdurlar.

Merkez-i Umumi

Madde 8 — Merkez-i Umumi bir sene müddetle ifa-yı vazife etmek üzere iki murahhas, bir kâtib-i umumi, bir veznedar ve üç azayı daime ki, yedi azada ibaret olup bunlar her sene içtimâ edecek umumi kongre tarafından intihap olunur. Merkez-i umumi evvelâ müessislerden ibaret olacak ve ilk Kongreye kadar mevkiini muhafaza edecektir.

Madde 9 — Heyet-i idare azaları diğer intihabatta da heyet-i idareye dahil olabilirler.

Merkez-i Umuminin Vazifesi

- 1 — Merkezin umurunu idare
 - 2 — Taşralardaki şubelerin hatt-ı hareketlerini irae
 - 3 — Azaları intihaba davet
 - 4 — Amele Cemiyetlerinin grevlerini idare ve tanzim
 - 5 — Merkeze yeni azalar kayd ve bazılarını tard
 - 6 — Merkezin veznedarlık vazifesini deruhte edecek azanın kefalet-i kaviyeye raptı.
 - 7 — Bilumum heyet-i merkeziyeler ve şubeler beyninde intizam ve münasebet-i haseneyi idame, muamelât-ı umumiyelerini teftiş velhasıl kâffe-i muameât-ı vâkıanın hüsn-ü intizamını temin ve varidat ve masarihat-ı umumiyyeyi tanzim.
 - 8 — Beynelmilel Sosyalist Merkeziyle ve Ecnebi Sosyalist Fırkalarıyla tesis ve idame-i münasebet ve hareket
 - 9 — Meclis-i Mebusan'daki sosyalist meb'uslarla münasebat-ı daimede bulunarak fırkanın makasit ve metalibatını telkin etmek
- Madde 10 —** Merkez-i Umumi murahhasları vasıtasıyla bircümle merkez ve furuk-u siyasiye ile müzakere etmek ve kongre akdinde muamelât-ı umumiyyeden dolayı kongreye karşı mesul olmak mecburiyetindedir.

* T.S.F.'nin Program ve Nizamname-i Dahilîsidir
— Programme du Parti socialiste de Turquie
(Istanbul: Matbaa-i Orhaniye, 1919), 16 s.

Madde 11 — Veznedar ve kâtip, hey'et-i idarenin kararı olmaksızın hiçbir akçe sarf ve mahale tahrirat yazmağa, yani muhabereye mezun değildirler. Sosyalizm reis kabul etmeyeceğinden azadan her-biri aynı reye maliktirler.

Fırkanın parası, fırka namına bankaya tevdi edilip veznedar, kâtip ve hey'et-i idareden diğer bir azanın imzası olmadan bankadan hiçbir para alamayacaktır.

Madde 12 — Hey'et-i idare haftada bir gün, muayyen günlerde toplanacaktır. Fevkalâde içtimâlar evveiden takarrür eder. Meşru mazeretlerin olmadığı halde, üç ayda beş defa gelmeyenler hey'et-i idareden müstafi addedilirler.

Madde 13 — Fırka, efkâr ve mesleğini neşretmek üzere bir, veya birkaç gazete neşredebilir.

Madde 14 — Bîlûmie merakız ve şubatta istimal edilecek duhuliyeye varakaları ve muavenet pulları merkez-i umumi tarafından ita edilecektir.

Hey'et-i Merkeziyeler

Madde 15 — Beş şubenin içtimâıyla bir hey'et-i merkeziye teşekkül edebilir. Her hey'et-i merkeziye bir kâtip, ikisi Murahhas ve biri veznedar olmak üzere yedi azadan teşekkül eder. Hey'et-i merkeziyeler haftada lâakâl bir defa içtimâ ve şubelerine ait vezaif-i nizamiyeyi ifaya ve iktiza-yı hâlde içtimâ-i umumi akdine ve sosyalizmin terakkisine gayret ve şubelerinin faaliyetine nezaret edecektir. Hey'et-i Merkeziye vezaifinden Merkez-i Umumiye karşı mesuldür.

Madde 16 — Hey'et-i Merkeziyeler Merkez-i Umumiden ayrı bulacak tebligat ahkâmına tevfiğ-i hareket etmeğe ve ihtiva ettiği şubeleri hiç olmazsa senede iki defa teftiş ve raporuna[nu] Merkez-i Umumiye irsale ve şubeleri arasında muhabereye vesâlet ve Merkez-i Umumiye irsali icap edecek hisse-i nakdiyenin muntazaman irsaline velhasıl sosyalist fikrinin takviye ve idamesine ve sosyalistler beyninde idame-i ciddiyete ve nizamname ahkâmının harfiyen tatbikine gayret eylemek vazifesiyle mükelleftirler.

Şube Teşkilâtı

Madde 17 — Şube olmayan bir yerde beş kişi, Merkez-i Umumiden istihsal edecekleri müsaade üzerine o mahalde bir şube teşkil edebilecek ve şubenin biri kâtip, biri veznedar olmak üzere beş kişiden ibaret bir hey'et-i idaresi olacaktır. Yeni teşekkül eden her şube mühür-ü resmîsini Merkez-i Umumiden talep edecektir. Şubeler mensup oldukları Hey'et-i Merkeziyeye tâbidirler. Her mesele için Hey'et-i Merkeziye ile muhabere edip ancak hâl edilemeyen meseleler için Merkez-i Umumiye müracaat edebileceklerdir.

Madde 18 — Şubeler vakit vakit konferanslar tertibiyle amelînin tenvir-i efkârına, terakkîyat-ı ziraiyeye, hıfzüssihha, tehzib-i ah-lâk-ı umumiyyeye, belediye ve mebusan intihabatında hakkiyia ifa-yı hizmet ve nizaminamemiz veçhile harekete mecburdurlar.

Madde 19 — Hey'et-i idare haftada lâakâl bir defa içtimâ ve şubelerine ait vezaif-i nizamiyeyi ifaya ve iktiza-yı hâlde içtimâ-i umumi akdine ve sosyalizmin terakkisine çalışacaklar ve sosyalizm fikrine dair telkinat ve irşadatta bulunmak üzere köylere mürşitler göndereceklerdir.

Madde 20 — Merakız ve şubat cem ve hıfz eyledikleri mebalîği içtimâ-i umumide verilecek kararlarla sosyalizm fikrine ait menafî ve makasida sarf edeceklerdir. Ancak varidat ve masarifatın mevzu lehine sarf olunup olunmadığı nazar-ı dikkate alınacak ve suistimalâta asla meydan verilmeyecektir.

Madde 21 — Merkez-i Umumi dahil olduğu halde bîlûmie merakız ve şubeler şahıs namına akçe ikraz edemeyeceklerdir.

Madde 22 — Merakız ve şubelerde, odacı, kahveci vesaire mutlakâ fırka arkadaşlarından olmalıdır.

Madde 23 — Merakız ve şubelerde kumar oynamak, sarhoş gelmek, vesair adab-ı umumiyyeye mugayır efâl katiyen memnurdur.

Madde 24 — Merakız veya şube arkadaşlarından biri, başka bir merkez veya şubeye nakil arzu eylediği halde hesabı görülmüş hey'et-i idarenin vereceği memhur ilmühaberle başka bir merkez veya şubeye nakledebilir.

Madde 25 — Hey'et-i Merkeziye ile şubelere dahil olacakların ihtikâr ve sahtekârlık, emniyetî suistimal, sirkat, rüşvet, hiyanet gibi ahvâl ve efâl sahibi olmamalarına ve menafî-i şahsiyesine gayret fikrinde bulunmamalarına dikkat lâzımdır.

Madde 26 — Fırkaya dahil olacakların evvelâ firkadaki sosyalistlerden birinin kefaletine ve hüsn-ü hâl şahadetnamesinin ahziyle defter-i mahsusuna kaydına ve kendisine numaralı bir defter itasına menuttur.

Madde 27 — Arkadaşların vücudu fırkaca muhterem ve kıymet-
tar bulunduğundan her fert şahsen bir felâket ve mağduriyete ma-
ruz bulunduğu halde şube veya merkezden taleb-i muavenet etmek
hakkını halzidir.

Subeler ve merakiz de teshil-i umuruna mecburdur.

Madde 28 — Arkadaşlardan herbiri sosyalizm fikrine ait kendisi-
ne tevdi olunacak vazifeyi mazeret-i makbulesi sabit olmadıkça ifa-
ya mecburdur. Vezailten maada her hususta arkadaşlar arasında
fark ve imtiyaz yoktur. Arkadaşlardan vefat edenlere muvenet et-
mek, bedelfefat defter-i mahsusuna kayd etmek ve ailesine de her
türü muavenet-i mahsusada bulunmak fırkanın vazife-i evveliyesi-
sidir.

Madde 29 — Merakiz ve şubelerde mukayyet olup tatil-i eşgal es-
nasında vâki olacak ihanetten dolayı veya sendikaya eylediği za-
rardan nâşi taro edilen şahıs, merakiz ve şubat-ı saireye katıyen
intisap edemez; ancak beraat edenler fırkanın Merkez-i Umumi
kararıyla tekrar alınabilirler.

Madde 30 — Fırkanın varidatı iki kısımdır: varidat-ı muntaza-
ma, varidat-ı gayri muntazama. Varidat-ı muntazama: duhuliyeler-
le, şehri tekasit ve ücretler.

Varidat-ı gayri muntazama: teşebbüsât-ı iktisadiye ve ticariye-
den hasıl olan mebalîğ.

Madde 31 — Fırkanın meslek ve programını red veya varidatını
suistimal ve nizamname-i dahiliye tecavüz edenler fırkadan taro
edilirler.

Madde 32 — Her aza hisse-i iştirakini tediye ettikten sonra mer-
kez veya şubeden çekilmekte serbesttir.

Madde 33 — Âza-yı müntehave fırkaya hin-i kabulünde duhuliy-
ye namıyla arzu-yu vicdanisiyle fırka sandığına bir defalık olmak
üzere en aşağı bir lira ve vakt-i hâline göre şehri (10) kuruştan aşağı
olmamak üzere arzu ettikleri tahsisatı muntazaman tediye eyle-
yeceklerdir.

Madde 34 — Merakiz ve şubeler icraatını merkez'in programına
ve nizamname-i dahilisine tatbik ederler.

Madde 35 — Her merkez varidatının üçte birini Merkez-i Umu-
miye göndermeye mecbur olduğu gibi her şube de varidatının üçte
birini kendi merkezlerine göndereceklerdir. Mütebakisini ihtiyaçları
icin alakorlar. Yalnız ahval-i fevkalâde tahaddüsünde Merkez-i
Umumiden muavenet-i nakdiye talebinde bulunabilirler.

Kongre

Madde 36 — Fırka Kongresi fırka merkezinde ve Merkez-i Umu-
minin üç ay evvel alekser Eylül bidayetinde vuku bulacak daveti
üzerine şubelerin iştirakiyle, her merkezden gönderilecek bir vekil-i
muraahhas fırka merkezi aza-yı daimesiyle müctemian teşekkül eder.
Ve bir mah zarfında ve icabında daha evvel fırkaya ait mukarre-
rat-ı mühimme ittihaz olunur. Bir vekil ancak bir merkezin vekili
olabilir. Vekil gönderemeyen merakize fırka Merkez-i Umumisinden
müntehip vekil tayin kılınır. Merakiz, kendi vekil-i muraahhasları-
nın mesarifini sendikalarından tesviye edilmek üzere takdir ve ye-
dine de bir itimatname ve oranın ahval-i umumiyesine dair bir
muntazam rapor ve bir sene zarfında Merkez-i Umumiye vaki olan
irsalat-ı nakdiyesini meşur bir irsaliye varakası itâ eder.

Madde 37 — Kongrenin hin-i müzakeresinde sosyalist meb'uslar-
dan rey-i hafi ile müntehap iki aza hazır bulunacaktır. Kongre
azası yirmi yaşından dün olmayacaktır. Kongre fırka Merkez-i Umu-
misinden müntehap bir arkadaşla idare olunur. Bu arkadaşta baş
muraahhas namı verilir. Kongre kitabeti rey-i hafi ile bilintihap
kongre azasından iki arkadaşta havale olunur.

Madde 38 — Her içtimâm nihayetinde, gelecek içtimâda müzakere olunacak mevad kararlaştırılarak ruzname-i müzakere tertip olunur. Kongrede evvelâ fırka merkezinin muamelât-ı umumiyesi raporu, ve hesabat-ı umumiyenin bütçesi tetkik olunur.

Sânîyen sene-yi âtiyyeye ait muamelât ve terakkîyat ve sendikaların ahvali tahkik kılınır. Sâlisen nizamname ihtiyaca göre tadil veya ilâve edilir. Rabian azadan her birinin getireceği lâyhalar, raporlar ve hesabat mevki-i müzakereye konulur. Ve icabına göre mukarrerat-ı âdilâne ittihaz edilir. Hâmisen fırkanın takip edeceği bir program tanzim ve tadil olunur. Sâdisen son içtimâda Merkez-i Umumi azası bermucib-i nizam rey-i hafi ile teddit ve intihap olunur. Ve mukarrerat-ı vâkıa defter-i mahsusuna kaydolunarak Merkez-i Umumide hıfz olunur ve cümle aza tarafından imza olunur.

Madde 39 — Her şube merakız kongrelerine rey-i hafi ve ekseriyet-i ârâ ile bir murahhas gönderecektir. Merkezlerin beş murahhası o merkezin rey-i hafi ile tayin edeceği üç murahhas ile akd-i kongre ederek şubatin rapor ve irsaliye varakalarını tetkik ettikten sonra o merkezin rapor ve irsaliye varakalarını tahkik ederek bînetice hazırlayacağı rapor ve irsaliye varakasını rey-i kafi ile müntehap bir murahhas vasıtasıyla Merkez-i Umumiye Eylül bidayetinde gönderir.

Madde 40 — Her şube kendi merkezine ancak bir murahhas gönderir. Merkez-i Umumiye de her merkeze ancak bir murahhas ızam eder.

Madde 41 — Sosyalist meb'uslar kendilerinden iki meb'usu fırkanın Merkez-i Umumi müzakeresinde bulundurmağa mecburdurlar. Ledelikta bîlcümle sosyalist meb'uslar fırka Merkez-i Umumisinde müzakereatta bulunmağa mecburdurlar.

Madde 42 — Bîlcümle sosyalist merakız ve şubeleri nizamnamenin hiçbir noktasını tagyir ve tahrif edemeyecekleri gibi ledelicap ikmal-i nevâkısını Merkez-i Umumi [ye] kongre yerine bırakmak mecburiyetindedirler.

Madde 43 — Fırka Merkez-i Umumisinin muvazzaf üç müfettiş olacakdur. Bu müfettişler fırka Merkez-i Umumisinin aza-yı mevcudesi meyâmında rey-i hafi ile intihap kılınır. Müfettişlerin tayin ve ızamları Merkez-i Umuminin vazifesidir. İktiza-yı hale göre Merkez-i Umumi arzu ettiği arkadaşına vazife-i teftişyesini tevdi eder. Merkezler de, icabında hey'et-i idaresinden birini müfettiş tayin ederek şubelere gönderecektir.

Madde 44 — Arkadaşlardan nizamnameye muhalif, sosyalizm efkârına mugayir hareket edenlere, tenbih, takbih, terkin-i kayd gibi mücazaat icrasına fırka mecburdur.

Madde 45 — Arkadaşlardan biri diğeri hakkındaki şikâyetini şubede ise hey'et-i idareye merakızda ise yine hey'et-i idareye beyan eder. Hey'et-i idare bunu tetkik ederek tenbih, tahkik gibi mücazaatı eda eder. Terkin-i kayd ise fırka Merkez-i Umumisinin tetkikatına menuttur.

Madde 46 — Hey'et-i idarelerden birinin mugayir-i kanun hareketi fırka Merkez-i Umumisine ihbar olundukta Merkez-i Umumi derhal müfettişlerden birini ızamla tahkikat-ı amikada bulunduktan sonra hareket-i vâkiasına göre icabı icra eder.

Madde 47 — Mayısın birinci günü amele ve çiftçi bayramı olarak tanınmış olduğundan her sene umum aza-yı fırka buldukları mahal ve beldelerde istirahatla tezahüratta bulunurlar.

Belediye İntibahatı

Madde 48 — Şubelerin daire-i intihabiyelerinde namzet tayini ve namzedin fırkadan olması mecburidir. Namzedin her halükârda hüsn-ü hizmet ve derece-i liyakatı ve istikamet-i tabîi nazar-ı dikkate alınarak elyak kim ise onun bilâ tefrik-i cins ve mezhep intihap kılınması şarttır.

Belediye intihabatında her namzet fırkanın programını ilân edecek ve sosyalizm programı bulunduğu mahalde tatbîke gayret edeceğini ailen beyan edecektir.

[1919 Seçim]

Türkiye Sosyalist Fırkası'nın Beyannamesi*

Zeytinburnu Fabrikası ustabaşlarından Numan Efendi'nin, herkeşin hayretini mucip olacak bir surette sosyalist sıfatıyla İstanbul mebusluğuna intihabı üzerine, Türkiye Sosyalist Fırkası Hey'et-i Merkeziye'si fevkalâde olarak içtima etmiş ve bu gayr-ı muntazır hâdisse hakkında nokta-i nazarını bildirmek için âtideki beyannameyi neşre karar vermiştir:

1 — Mebusan intihabı gününe kadar Türkiye'de resmen teessüs etmiş ve muayyen bir programa malik iki fırka vardı ki bunlar da (Türkiye Sosyalist Fırkası) ve (Sosyal Demokrat) fırkaları idi: Türkiye Sosyalist Fırkası'nın İstanbul namzetleri ise isimleri gazetelerle ilân edilen Refik Nevzat ve Sadrettin Celâl arkadaşlar idi. Binaenaleyh ne Türkiye Sosyalist Fırkası'na ve ne de Sosyal Demokrat Fırkası'na dahil olmayan ustabaşı Numan Efendi'nin İstanbul meb'usu olarak intihabı bu fırkalar için bir muvaffakiyet teşkil edemez.

2 — Numan Efendi'nin İstanbul meb'usu olması memlekette sosyalizm cereyanı ve sunuf-u amele menafii nokta-i nazarından da bir muvaffakiyet teşkil edemez. Müntehib-i sânilerin kısm-ı azamının reylerini attuktan sonra son saatte telgrafla namzetliğini vaz'eden Numan Efendi gibi memleketçe hiç tanınmamış bir zâtın bir çok zevattan fazla rey alması insanı hayretlerde bırakacak garibelerdendir. Müntehib-i sânilerden yalnız onüç tanesinin amele ustası olmasına nazaran Numan Efendi'nin tabii ve hakiki müzahiri bu onüç müntehib-i sâni bulunmak icabederdi. Halbuki kendisi 135 rey almıştır. Binaenaleyh hiçbir siyasi fırkaya mensup olmadığını bizzat beyan eden Numan Usta'yı Meclis-i Mebusan'a gönderen kuvvet amele kuvveti ve sosyalizm teşkilatı değildir. Öyle ise bu kuvvet nedir?

Müntehib-i sâniler ya bir program veyahut şahıs üzerine reylerini vermişlerdir. Siyasi programı nazar-ı dikkate almışlarsa her fırka şüphesiz, bizzat namzetliğini vaz'ettiği zevatın mebus çıkmalarına çalışmıştır. Şu takdirde çıkan her sosyalist meb'usun tabiatıyla binlerce ameleiyi temsil eden Türkiye Sosyalist Fırkası'nın veyahut Sosyal Demokrat Fırkası'nın namzedi olması lâzımgelirdi. Halbuki Numan Efendi hiçbir fırkanın namzedi değildi. Eğer müntehib-i sâniler, gazetelerin istedikleri gibi, siyasi programlardan sarf-ı nazar memleketçe muhterem ve kıymetli tanınmış simalara rey vermeyi düşünmüşler ve mebuslar arasında bir de amele mümessili bulunmasına münasip görmüşlerse, Refik Nevzat gibi memleketçe ve Avrupaca namus ve irfanî ile ve İttihat çetesine muhalefeti ile meşhur bir zâtı şahsı ve programını hiç tanımadıkları Numan Efendi'ye tercih eylemeleri icabederdi.

* Alemdar, 26 Kânun-ı evvel 1335, s. 3.

Her halde gayet açık bir surette şu hakikat anlaşılmalıdır ki memleketçe hiç tanınmayan, bilinmez hangi, makul sebebe mebni son saate kadar namzetliğini vaz'etmeyen ve hiçbir sosyalist fırkasına mensub olmayan zatı mebus yapan amele kuvveti, sosyalizm değildir. Belki diğer mebusları çıkaran İttihat ve Terakki kuvvetidir. Mumailiyyhin, bilinmez ne gibi fedakârlıklar mukabilinde kazandığı bu şahsî muvaffakiyeti memlekette amele sınıfının, sosyalist teşkilâtın bir muvaffakiyeti olarak göstermek aienen yalan söylemektir.

Diğer cihetten şu mühim nokta asla nazar-ı dikkatten kaçırılmamalıdır ki bir mebusun amele ustabaşısından olmasıyla mutlaka sosyalist olması, amele hukukunu müdafaa etmesi lâzımgelmez. Fakat amele sınıfına mensup olmayan Karl Marks, Tolstoy, Jaurès, Liebnicht gibi âlicenap şahsiyetler rahat ve saadetlerini, hayatlarını fikirlerin kurtulması, sosyalizmin tesisi için feda ederlerken diğer cihetten bizzat amele içinden çıkmış insanların yine amelenin zararına ve zenginlerin hesabına hareket ettikleri görülmüştür. Yani bir mebusun ameleden olmasıyla mutlaka amele hukukunu müdafaa etmesi icabetmez. İşte bu nokta-i nazardan, bir sosyalist fırkasına mensup olmayan ve müntehib-i sânilere programını tanıtmak zahmetine katlanmayan Numan Efendi'nin mebusluğu sosyalizm çereyanı ve amele sınıfının menafii nokta-i nazarından bir muvaffakiyet teşkil etmez. Gazetelerin kısm-ı âzamnın kasdı bir surette hâsıl etmek istedikleri bu kanaati düzeltmek ve hakikati meydana çıkartmak Türkiye Sosyalist Fırkası'nın borcudur. Sosyalist fırkalarının namzedi olmayan Numan Efendi'nin kim bilir nasıl fedakârlıklar mukabilinde sosyalist olmayan 135 müntehib-i saninin müzaharetini kazanması her hakiki sosyalisti memnun değil, belki müteessir eder.

Biz Numan Efendi'nin tanımadığımız şahsını ve mazi-i siyasisini mevzu-u bahsetmek istemiyoruz. Eğer hakikaten sosyalizm prensiplerine sâdik bir arkadaşımız ise kendisine düşen en birinci vazife istifasını vermek suretiyle hatasını tamir etmesidir. Aksi takdirde müdafaa etmekle mükellef olduğu sosyalizmin en esaslı kanununu bizzat ayaklar altına almış olacaktır. Çünkü Fransa ve İngiltere'de olduğu kadar İtalya ve Japonya'da da sosyalistler intihabatta sermayedar fırkaların müzaharetini kabul etmeksizin yalnız kendi kuvvetlerine istinaden mevki-i mücadeleye atılırlar. Halbuki Numan Efendi'yi mebus çıkaran kuvvet, vesika ekmekleri ile yüzlerce insanları öldürürken harp zenginleri, mirasvediler ve hırsız Nâzırlar için pas-tacı, şekerleme dükkânları açtıran, on senedir memleketi felâkette felâkete sürükleyen, sosyalizmin hasm-ı canî mel'un bir çete teşkilâtıdır.

Sosyalist arkadaşlar!... Sız menhus İttihat ve Terakki'nin müdafaa vekilleri olan gazetelerin yalan sözlerine inanmayınız. Kuvvetlerini diğer partilerin zaaf ve infiradından İttihat ve Terakki bloku mevki-i iktidara tekrar gelmek için her şekil ve kıyafete girmekten çekinmiyor. On bir sene evvel İstanbul'da teşekkül Sosyalist Fırkası'nı kapatan ve müessislerini menfalara gönderen İttihat ve Terakki bugün amele sınıfının menafiiini müdafaa eder gibi görünüyor. Fakat yalan...

Mevki-i iktidara tekrar geçtiği zaman ilk yapacağı iş, hiç şüphe etmeyiniz, amele sınıfının, işçilerin kafasını ezmek, tıpkı eskiden olduğu gibi, bir avuç esafilî servetlere garketmek için bütün milleti soymak olacaktır.

Türkiye Sosyalist Fırkası ve sosyalist esaslarına sadık hiçbir vatanındaş İttihat çetesinin müzahiri olamaz. Çünkü bir insan hak ile batıl, hürriyetle esareti, soyulanlarla soyunları aynı zamanda müdafaa edemez.

Türkiye Sosyalist Fırkası'nın
Muaddel Nizamnamesidir ★

[1920]

İşbu nizamname, 1335 senesi Temmuzunun yirminci günü İstanbul'da inikat eden kongrede tanzim ve kabul edilen nizamname-i dahilinin 1336 senesi Teşrin-i evvelinin 31'inci günü inikat eden kongre tarafından tâdil edilen suretidir.

Sosyalist Fırkası'nın Meclis-i Mebusan'daki mebusları diğer fırkalar mebuslarına karşı bir heyet-i müttehîde halinde bulunacaktır. Bu heyet-i müttehîde sermayedaran sınıfının her türlü tahakkümü-nü hükümete karşı protesto ve bütçenin bîcümle tahsisat-ı mesturesini red edeceklerdir. Sosyalist mebuslar fırkanın izni olmaksızın müstakillen birgüna teşebbüsât-ı siyasiye ve hususiyede bulunamazlar. Meclis-i Mebusan'da hey'et-i müttehîde işçilerin hukuk ve hürriyet-i siyasilerini ve amele hayatını bir hal-i müreffehiyete isâl edecek ve aynı zamanda mücadelât-ı sunufu teshil eyleyecek olan işlahatın mevki-i fiile çıkmasına hasr-ı mesâi edeceklerdir. Her mebus gerek memleket dahilindeki efâlinde ve gerek propaganda icrasında, hasılı sosyalizm ait her türlü harekâtında fırkanın kararlarına tâbi olacaklardır.

Madde 1 — Fırkanın unvanı "Türkiye Sosyalist Fırkası" olup müesses-i evveli Hüseyin Hilmi arkadaş fırkanın lâyenazil ve daimi reisidir.

Madde 2 — Fırkanın siyaset ve muamelât-ı umumiyesinin tanzim ve tedviri hususu ve bundan mütevellit mesuliyet beş sene müddet için doğrudan doğruya fırka müessislerine aittir. İşbu esas ile şube teşkilâtına ait mebhasın 14'üncü maddesi ve şube vezâifine ait mebhasın 23'üncü maddesi ve merkez-i umumî mebhasın [ın] 33'üncü maddesi dahi beş sene müddet için kabul edilmiştir. Ve bu müddet zarfında inikat edecek olan kongrelerin daire-i tetkik ve tâdilinden hariçtir.

Madde 3 — Bundan gayri hususatin tebdil ve tâdili selâhiyeti yalnız kongreye ait ve râcidir.

2

"Umumi Esaslar"

Madde 4 — Fırkaya dahil olacak arkadaşların fırkanın program ve nizamname-i dahilisini kabul ve ahkâmına katiyen riayeti taahhüt etmeleri ve diğer bir fırka veya cemiyetle olan alâkalarını kat etmeleri lâzımdır.

Madde 5 — Bundan maada ihtikâr, sahtekârlık emniyeti suistimal, sirkat, rüşvet, harp müşevvikliği ve cinayet gibi ahvâl ve efâl sahibi olmayıp hüsnühâl ve fazilet erbabından olduğuna dair fırka azalarından birinin kefaleti haiz olmak. 3x5 kıtasında üç adet fotoğrafı takdim etmek şarttır.

Madde 6 — Bütün fırka azalarına asıl hüviyet varakaları yalnız merkez-i umumî tarafından ita edilir. Merkez-i umumînin mühr-ü resmîsini ve reis-i umumîsinin imzasını hâvi olmayan hüviyet varakaları sahtedir.

Madde 7 — Her aza arzû-yu vicdanisiyle ve istitaat-ı maliyesiyle mütenasıp olmak üzere ve bir liradan dün olmamak üzere fırkaya hin-i kabulünde bir duhuliyeye ita eder. Ve yirmi kuruştan aşağı olmamak üzere bir mâhiye itasını taahhüt etmek mecburiyetindedir. Tekasid-ı şehriyesini üç ay mütemediyen tediye etmeyenler fırkadan tard olunurlar.

Madde 8 — Fırkanın meslek ve programı ve nizamname-i dahilisi aleyhinde bulunanlar, varidatını suistimal edenler hemen fırkadan ihraç ve haklarında takibat-ı kanuniye icra olunur.

Madde 9 — Hey'et-i merkeziye ve şubelerde kumar oynamak, adab-ı umumiyeye mugayir efâlde bulunmak katiyen memnu olduğu gibi odacı, kahveci vesairenin de fırka arkadaşlarından olmaları meşruttur.

Madde 10 — Arkadaşların vücudu fırkaca muhterem ve kıymetli olduğundan her arkadaş bir felâket veya mağduriyete maruz bulunduğu takdirde mensup olduğu şubeden taleb-i muavenet hakkını haiz olduğu gibi bilmukabele şube veya hey'et-i merkeziyeler de böyle bir hâl vukuunda arkadaşların muavenetlerine şitap ve umurunu teshil etmek mecburiyetiyle mükelleftirler.

* T. S. F.'nin Muaddel Nizamnamesi ve Programıdır
(İstanbul: Papazyan Biraderler M.'ında 1920 ve
1921'de iki kez basılmıştır.)

Madde 11 — Her arkadaş fırkaca kendisine tevdi edilen vazifeyi bitamamihı ifa etmekle mükelleftir. Fırkaya ve mesleğe hizmet-i bergüzidesi dokunmuş olan arkadaşlardan vefat edenlerin ailelerine, firka maddi ve manevî muavenet ve himayesini katiyen esirgemesi meyecektir.

Madde 12 — Mayısın birinci günü ameile ve çiftçi bayramı olarak tanınmış olduğundan her sene umumî aza buldukları mahalde tezahüratta bulunurlar.

3

"Şube Teşkilâtı"

Madde 13 — Şube olmayan bir yerde hadd-i asgari beş kişi merkez-i umuminin müsaade ve muvaffakatiyle o mahalde bir şube teşkil ve küşat edebilir. Her şube mühr-ü resmisini merkez-i umumiden istihsal etmeğe mecburdur.

Madde 14 — Şube hey'et-i idaresi iki aza ile merkez-i umumi tarafından intihap veya tayin edilen bir reis, bir kâtip ve bir veznedardan mürekkeptir.

Madde 15 — Her şube ve hey'et-i merkezide hey'et-i faale talimatnamesiyle vazifeleri tayin ve tasrih edilen birer hey'et-i faale vardır.

Madde 16 — Şube veznedarlarının kefalet-i kaviyeye rabtı ve mezkûr kefaletnamelerin serian merkez-i umumiye irsalı icap eder.

Madde 17 — Şube ve hey'et-i merkezilerin kasa mevcudu miktarı elli lirayı tecavüz ettiği takdirde işbu fazla meblâğ şeriat-i ahıya tahtında bankaya tevdi edilir.

a) Şube veya hey'et-i merkezide merkez-i umumiye karış bir mahalde vâki ise elli lirayı mütecaviz meblâğ merkez-i umumi mühr-ü resmisi ve reis-i umumî Hüseyin Hilmi arkadaşın imzası ve mezkûr şube mühr-ü resmisi ve veznedarının imzasıyla bankaya tevdi ve icab-ı halde aynı mühür ve imzalarla ahz olunur. Şubat veznedarlarından birisinin herhangi bir suretle vuku-u infisalinde işbu mebhasın ikinci, yani ondördüncü madde mucibinde reis, kâtip ve veznedarların tayini hakkı merkez-i umumi vezaifinden madut olmakla, tayin edilecek yeni veznedarın imzası merkez-i umumi tarafından bankaya takdim ve bu takdim edilen yeni imza bankaca muteber olur.

b) Şube merkez-i umumiye baîd bir mahalde vâki ise meblâğın bankaya tevdi muamelesi o şube reis, kâtip ve veznedarının imzaları ve mezkûr şube mühr-ü resmisi ile fera edilir. Ve aynı mühür ve imzalarla ve merkez-i umuminin muvaffakatiyle bankadan ahz olunur. O şube reis, kâtip ve veznedarından herhangi birinin veya üçünün hin-i tebdil ve infisallerinde yine işbu mebhasın ikinci, yani ondördüncü madde mucibince merkez-i umumi tarafından tayin olunacak yeni reis, kâtip ve veznedarın imzaları bankaya takdim ve işbu takdim edilen yeni imzalar bankaca muteber olur.

Madde 18 — Veznedar ve kâtip hey'et-i idarenin kararı olmaksızın hiçbir akçe sarf etmeye ve hiçbir mahale tahrirat yazmaya veya muhabereye mezun değildirler.

4

"Şube Zeaifi"

Madde 19 — Şubenin azalarının tenvir-i efkârına, terfih-i ahvaline, müdafaa-i hukukuna çahsacak, vakit vakit konferanslar tertibiyle mesleğin inkişaf ve tevsihine sâil olacaktır.

Madde 20 — Şubeler daire-i intihabiyeleri dahilinde meb'us ve belediye intihabatında fırkanın tayin edeceği bir namzedin muvaffakiyetine gayret edeceklerdir.

Madde 21 — Şube hey'et-i idareleri lâakal haftada bir defa içtima eder ve ittihaz edilen mukarreratı defter-i mahsusuna kaydeder. Bu mukarrerat hey'et-i idare azaları tarafından muntazam imza edilir. Şubeler her ay hülâsaten muamelât ve faaliyetlerini merkez-i umumiye rapor arz ederler.

Madde 22 — Şubeler fırkaya girmek isteyen ve umumi esaslar bahsinin dördüncü ve beşinci maddelerindeki evsafı haiz olan arkadaşları namzet telâkki ederek evvelâ muvakkat ve bir aylık bir hüviyet varakası ita eder ve namzedin 3-5 kitasında iki fotoğrafını ve muvazzah künyesini merkez-i umumiye irsal eder. Merkez-i umumi mezkûr namzedin fırkaya kabulünü tasvip edip asıl hüviyet varakasını gönderdiği takdirde muvakkat hüviyet varakası namzetten istirdat edilir ve mezkûr arkadaşın üçüncü resmi şube azalarına mahsus deftere ilhak edilir.

Madde 23 — Vazifelerini hüsn-ü surette ifa edemeyen veya merkez-i umumi tarafından gönderilen müfettişlerin tetkikat ve teftişatı bu hususu müeyyit olan hey'et-i idareler dehal tebdil edilirler.

Madde 24 — Merkez-i umuminin siyaset ve muamelât-i umumiyesine muhalif harekette bulunan şubeler merkez-i umumi kararıyla derhal sed ve emval-i menkule ve gayrimenkulesiyle kasa mevcudu merkez-i umumi tarafından müsadere edilir.

Madde 25 — Şubeler varidatlarının üçte birini mensup oldukları hey'et-i merkezide ve hey'et-i merkezide de merkez-i umumiye

95

TÜRKİYE

YAKFI

miye irsale mecbur olup artan mütebaki miktarın sülûsünü sarfa mezundurlar. Mütebaki meblâğı ihtiyaç akçesi olarak hıfz edeceklerdir.

Madde 26 — Merakiz ve şubat arkadaşlarından biri başka bir şube veya merkeze naklini arzu eylediği halde, hesabı görülerek, hey'et-i idarenin vereceği memhur bir vesika ile o şube veya merkeze nakleder.

Madde 27 — Şubeler, mesleğin terakki ve tealisi hususunda icrayı harekette serbesttirler.

Madde 28 — Her şube hasta komisyonu talimatnamesi mucibince ve hastalık dolayısıyla çalışmayan azalarına muavenet-i lâzime ve nakdiyede bulunmak mecburiyetindedir.

5

Hey'et-i Merkeziye Tafsilatı

Madde 29 — Beş şube, merkez-i umuminin inha ve tayiniyle, aralarında bir şubeyi hey'et-i merkeziye olarak telâkki ederler.

Madde 30 — Hey'et-i merkeziye olan şubenin hey'et-i idaresi merkez-i umumî tarafından intihap veya tayin edilen bir reis, bir kâtip, bir veznedar ile bunların intihap edecekleri dört azadan mürekkeptir.

Madde 31 — Hey'et-i merkeziyeler bundan gayri hususatta şubelerin evsaf, selâhiyet ve vezaifini haizdirler.

Madde 32 — Hey'et-i merkeziyeler kendilerine tâbi olan şubelerin faaliyetlerini tanzim ve teftiş ve bu hususta vürut eden veya tanzim edilen aylık raporları merkeze takdim ederler.

6

Merkez-i Umumi

Madde 33 — Merkez-i umuminin bir reis-i umumî, bir kâtip, bir kasadarla dört azadan müteşekkil olmak ve beş sene müddetle müessis Hüseyin Hilmi ve Namık arkadaşlar tarafından tayin ve tebdil edilmek ve ameleden olmak şartıyla yedi kişiden mürekkep bir hey'et-i idaresi ve hey'et-i idare tarafından tayin edilen oniki kişilik bir hey'et-i faalesi vardır.

Madde 34 — Bunlardan maada onbeş kişiden mürekkep bir hey'et-i ilmiye ile bir reis, bir kâtip ve bir kasadarla iki azadan mürekkep olmak üzere (hasta amele ve ailelerine muavenet heyeti) namıyla diğer bir heyet vardır. Hey'et-i ilmiyenin vazifesi gazete ve risaleler neşri, konferanslar tertibi, elhasıl çalışan halk arasında sosyalizm fikrinin tamimi için icap eden vezaifi ifadan ibarettir. Hasta amele ve ailelerine muavenet hey'etinin vazifesi hasta komisyonu talimatnamesinde musarraktır. Hey'et-i ilmiye ve hasta komisyonu azaları hey'et-i idare tarafından tayin ve tebdil edilirler.

Madde 35 — İşbu dört heyet bir araya gelerek istişari bir mahiyeti haiz olan hey'et-i umumiye'yi teşkil ederler. Hey'et-i umumiye'yi içtimâa davet hey'et-i idarenin vazifesidir.

Madde 36 — Merkez-i umumî kasadarı hey'et-i idare azaları arasından hey'et-i idarenin ittifak-ı arasıyla intihap ve tayin olunur.

Madde 37 — Fırkaya yeni azalar kayd ve bazılarını ihraç, şube ve hey'et-i merkeziyeler teşkil ve ihdas, şube ve hey'et-i merkeziyelerin hatt-ı hareketlerini irae ve idame, kongreyi içtimâa davet ve mebus namzetleri irae vesaire gibi hususat ile tatil-i eşgale karar vermek hakkı ve bunun tanzim ve idaresi merkez-i umumî vezaifinden maduttur.

Madde 38 — Merkez-i umumî şubat ve hey'at-ı merkeziye nezdinde muvakkat veya daimi birer murahhas bulundurulabilir. Murahhasların vazifesi şube veya hey'et-i merkeziyelerin muamelât ve hareketini hüsni suretle idare ve nizamname-i dahili ahkâmının harfiyen tatbikini temin ve merkez-i umumî evamir ve tebligatının sürat-i ifa ve infazına nezaret ve sairedir.

7

Kongre

Madde 39 — Kongre senede bir defa ve alekser Eylül bidayetinde, ancak merkez-i umumî tarafından vuku bulacak davet üzerine her şubenin merkez-i umumiye göndereceği birer murahhasın içtimâyıyla inikat eder.

Madde 40 — Bir murahhas ancak bir şubenin murahhası olabilir. Murahhas göndermeyen şubeler için merkez-i umumî bir vekil murahhas tayin edebilir.

Madde 41 — Şube murahhaslarının masarif-i zaruriyeleri şube sandıkları tarafından tesviye edilerek, yedilerine birer itimatname ve oranın ahval-i umumiyesine dair rapor ve bir serne zarfında merkez-i umumiye vâki olan irsalâtı mübeyyin bir irsalîye varakası ita eder.

Madde 42 — Kongre içtimâatına fırka reis-i umumisi riyaset ederek vazife-yi kitabatı da mevcut aza ve murahhaslar arasından rey-i hafî ile intihap edilecek birisi ifa eder.

TÜRKİYE SOSYALİST FIRKASI'NIN MUADDEL NİZAMNAMESİ

İşbu nizamname 1338/1922 senesi Martının sekizinci Çarşamba günü İstanbul'da inikad eden kongrede tanzim ve kabul edilen nizamname-i dahilidir.

Resmi Mühür

Türkiye Sosyalist Fırkası Merkez-i Umumisi

Sosyalist Fırkası'nın Meclis-i Meb'usan'daki mebusları diğer fırkalar mebuslarına karşı bir heyet-i müttehede halinde bulunacaktır. Bu heyet-i müttehede sermayedaran sınıfının her türlü tahakkümünü hükümete karşı protesto ve bütçenin bilcümle tahsisat-ı mesturesini red edeceklerdir. Sosyalist meb'uslar fırkanın izni olmaksızın müstakillen bir güne teşebbüsat-ı siyasiye ve hususiyede bulunamazlar. Meclis-i Meb'usanda heyet-i müttehede işçilerin hukuk ve hürriyet-i siyasilerini ve amele hayatını bir hal-i müreffehiyete isâl edecek ve aynı zamanda mücadelat-ı sunufu teshil eyliyecek olan ıslahatın mevki-i fiile çıkmasına hasr-ı mesâi edeceklerdir. Her meb'us gerek memleket dahilindeki ef'alinde ve gerek propaganda icrasında, hasılı sosyalizme ait her türlü harekâtında fırkanın kararlarına tâbi olacaklardır.

1 — Fırkanın unvanı «Türkiye Sosyalist Fırkası» olup İkinci Enternasyonaile merbuttur.

2 — Fırkanın siyaset ve muamelât-ı umumiyesinin tanzim ve tedviri hususu ve bundan mütevellit mes'uliyet ve selâhiyet yalnız kongreye ait ve râcidir.

Umumi Esaslar

3 — Fırkaya dahil olacak arkadaşların fırkanın program ve nizamname-i dahilisini kabul ve ahkâmına kat'iyen riâyeti tahriren temin ve taahhüt etmeleri ve diğer bir fırka ve cemiyetle olan alâkalarını katetmeleri lâzımdır.

4 — Bundan maada ihtikâr, sahtekârlık, emniyeti suiistimâl, sirkat, rüşvet, harp müşevvikliği ve cinayet gibi ahvâl ve efâl sahibi olmayıp hüsnühâl ve fazilet erbabından olduğuna dair fırka âzâlarından birinin kefaletini haiz olmak, 3x5 kıt'asında üç adet fotoğrafı takdim etmek şarttır.

5 — Bütün fırka âzâlarına asıl hüviyet varakaları yalnız merkez-i umumi tarafından ita edilir. Reis veya reis-i sâni veya kendilerine vekâleten heyet-i idareden bir âzânın imzasını havi olacaktır.

6 — Her âzâ arzu-yu vicdanisile ve istitaat-ı maliyesi ile mütenasip olmak üzere ve bir liradan dîn olmamak üzere fırkaya hin-i kabûlünde bir duhuliyeye ita eder ve şehri kazancının yüzde ikisi nisbetinde bir mahiyeye itasını deruhde etmek mecburiyetindedir. Tekasüt-ı şehriyesini üç ay mütemadiyen tediye etmeyenler hakkında hemen tahkikat icrasile muâmele-i lâzimesi ifa edilecektir.

7 — Fırkanın meslek ve programı ve nizamname-i dahilisi aleyhinde bulunanlar, varidatını suiistimâl edenler hakkında hemen tahkikat icrasile muamele-i lâzime-i kanuniye ifa edilecektir.

8 — Heyet-i merkeziye ve şubelerde adâb-ı umumiyyeye muğayir efâlde bulunmak kat'iyen memnu olduğu gibi odacı, kahveci, vesairenin de fırka arkadaşlarından olmaları meşruttur.

9 — Her arkadaş mağduriyet ve felâkete duçar olduğu takdirde felâket vekayii şubesince, mağduriyet vekayii ise merkez-i umumice tahakkuk ettikten sonra, şube ve merkez-i umumi muavenetlerine şitap ve umurunu teshil etmek mecburiyeti ile mükelleftirler.

10 — Mayısın birinci günü amele bayramı olarak tanınmış olduğundan her sene umum âzâ buldukları mahâlde tezahüratta bulunurlar.

Şube Teşkilâtı

11 — Şube ihdas için otuz arkadaşın iştirâkile bir şube teşkil ve küşat edilebilir.

12 — Şube heyet-i idaresi iki âzâ ile bir reis ve bir kâtip ve bir veznedardan mürekkeptir. Şube heyet-i idaresi vezaifi ifade liyakat ve iktidarı olan arkadaşların yirmisi mensup olduğu şube-i âidesi heyet-i temsiliyesi tarafından namzet olarak şubelere ibraz edilir. Şube âzâları bu yirmi âzâdan beşini rey hakkı ile intihap ve merkez-i umumi idaresi ile heyet-i temsiliye emrine tevdi eder. Merkez-i umumi ve heyet-i temsiliye bu beş arkadaşın içinden bir reis, bir kâtip ve bir veznedar tayin eder.

13 — Her şubenin heyet-i faale talimatnamesile vazifeleri tayin ve tasrih edilen bir heyet-i faalesi vardır.

14 — Merkez-i umumi ve şubeleri kasa mevcudu miktarı elli liraya tecavüz ettiği takdirde işbu fazla meblâğ şerait-i âtiye dahilinde bankaya tevdi edilir.

a) Elli lirayı müteceviz meblâğ merkez-i umumi veznedarı ve mesbur şube veznedarının imzasile ve şubenin mühr-ü resmiyle ve merkez-i umumi mühürü resmi tarafından badettasdik bankaya tevdi ve icabı hâlde aynı mühür ve imzalar ile alınır. Şubat veznedarlarının birisinin herhangi bir surette vuku-u infisalinde işbu nizamnamenin en ikinci maddesi mucibince yeni veznedar tayini bankaya tebliğ ve bu yeni veznedarca imzası bankaca muteber olur.

Şube Vezaifi

15 — Şubenin âzâlarının tenvir-i efkârına, terfi-i ahvaline, müdafaa-i hukukuna çalışacak vakit vakit konferanslar tertibiyle mesleğin inkişaf ve tevsiiine saî olacaktır.

16 — Şubeler daire-i intihabiyeleri dahilinde meb'us ve belediye intihabatında fırkanın tayin edeceği bir namzedin muvaffakiyetine gayret edeceklerdir.

17 — Şube heyet-i idareleri lâakal haftada bir defa içtimâ eder ve ittihaz edilen mukarreratı defter-i mahsusuna kaydeder. Bu mukarrerat heyet-i idare âzâları tarafından muntazaman imza edilir. Şubeler her ay hulâsaten muamelât ve faaliyetlerini merkez-i umumiye rapor arzederler.